

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗВО

УДК 378.016:811.111

МЕТОДИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Свиридюк В. П.

verasviridjuk@gmail.com

Київський національний лінгвістичний університет

Дата надходження 25.10.2021. Рекомендовано до друку 25.11.2021.

Анотація. У статті здійснюється огляд наукових праць, присвячених підготовці майбутніх викладачів німецької мови до міжкультурної комунікативної комунікації під час самостійної роботи. Аналізуються праці лінгводидактів, а також їхній науковий внесок у розвиток і становлення міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов. Представлено публікації, які розкривають специфіку навчання студентів-магістрантів у процесі самостійної роботи. Розглянуто навчально-методичне забезпечення освітнього процесу студентів-магістрантів філологічного напрямку. Зазначено актуальність розроблення наукового підходу до виокремлення специфіки підготовки майбутніх викладачів німецької мови під час самостійної роботи.

Ключові слова: формування міжкультурної комунікативної компетентності, студенти-магістранти, освітній процес, самостійна робота.

Свиридюк В. П. Киевский национальный лингвистический университет

Методические предпосылки формирования межкультурной коммуникативной компетентности во время самостоятельной работы будущих преподавателей немецкого языка

Аннотация. В статье осуществляется обзор научных работ, посвященных подготовке будущих преподавателей немецкого языка к межкультурной коммуникативной коммуникации во время самостоятельной работы. Анализируются труды лингводидактов, а также их научный вклад в развитие и становление межкультурной коммуникативной компетентности будущих преподавателей иностранных языков. Представлены публикации, раскрывающие специфику обучения студентов-магистрантов в процессе самостоятельной работы. Рассмотрено учебно-методическое обеспечение образовательного процесса студентов-магистрантов филологического направления. Указана актуальность разработки научного подхода к выделению специфики подготовки будущих преподавателей немецкого языка во время самостоятельной работы.

Ключевые слова: формирование межкультурной коммуникативной компетентности, студенты-магистранты, учебный процесс, самостоятельная работа.

Sviridyuk V. Kyiv National Linguistic University

Methodological prerequisites for intercultural communicative competence development of prospective teachers during individual work

Abstract. Introduction. The article provides an overview of scientific works devoted to the preparation of prospective teachers of the German language in the process of their individual work. The works of linguodidactists are analyzed, as well as their scientific contribution to the development and formation of prospective foreign language teachers' intercultural communicative competence. The article presents the scientific works of Ukrainian methodologists and linguodidactists and demonstrates the current state of the research that concerns the problem of intercultural communicative competence development of the prospective German language teachers in the process of their individual work. **Purpose.** Consideration of existing scientific works that touch upon the

intercultural competence of prospective German language teachers' development in the process of individual work. **Methods.** Analyzed the work of scientists on each aspect of the topic under study. The analysis of these works made it possible to assess the level of elaboration of the issue. Reviewing the scientific papers, dissertations and articles to determine the importance of our scientific research. There are presented publications that reveal the specifics of teaching undergraduate students in the process of individual work. The necessity of scientific research for the intercultural competence of prospective German language teachers' development in the process of individual work is determined. **Conclusions.** The educational and methodological support of the educational process of undergraduate students majoring in Philology is considered. The relevance of the development of a scientific approach to highlighting the specifics of training future teachers of the German language during their individual work is indicated. The absence of scientific and theoretical substantiations was revealed in order to develop prospective German language teachers' intercultural communicative competence in the process of individual work.

Keywords: formation of intercultural foreign language communicative competence, undergraduate students, educational process, individual work

Постановка проблеми. Входження України в європейське співтовариство, визнання її як незалежної європейської держави, а також інтеграція в єдиний європейський освітній простір створюють нові умови для перегляду загальноосвітньої й мовної політики взагалі та підготовки фахівців у галузі іноземних мов і культур (ІМіК) зокрема. Крім того, науково-технічний процес демонструє нові засоби й можливості їх використання для вдосконалення й оптимізації освітнього процесу з метою оволодіння міжкультурною комунікативною компетентністю (МКК) в сукупності її складників: мовної, мовленнєвої, соціокультурної, навчальної та професійної.

Виникає потреба розглянути можливі підходи до формування МКК у майбутніх викладачів ІМіК з метою удосконалення освітнього процесу під час їхньої самостійної роботи, яка є невід'ємною складовою для досягнення практичних і професійних цілей освітньої діяльності. Майбутні викладачі ІМіК – студенти магістратури в освітньому процесі здатні самостійно формувати навички й уміння іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) та безперервно продовжувати творче й професійне самозростання. Вплив глобальних соціальних трансформацій на систему освіти України зумовлює проектування покращених форм і змісту освіти та зміни світогляду вчителя (Клепко, 2006).

Інноваційні підходи до організації освітнього процесу взагалі і до підготовки фахівців-філологів зокрема, зумовлені в контексті Болонського процесу глобальною загальноєвропейською освітньою мережею, потребують дослідження методичних засад формування МКК задля успішної міжкультурної взаємодії із представниками країн виучуваних мов. При цьому акцентуємо одну із вимог, прописаних у Державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ століття), де підкреслюється важливість формування високої мовної культури та мовленнєвої компетентності громадян, поваги до державної мови й мов національних меншин України, толерантного ставлення до носіїв різних мов і культур (Державна національна програма, 1994).

У зв'язку цим і з огляду на потреби суспільства в теорії педагогічної освіти, зокрема з методики навчання ІМіК, простежується тенденція до інноваційних змін у виборі й упровадженні засобів і технологій навчання у процесі оволодіння ІКК для здійснення діалогу культур. Із введенням ступеня магістра з'явилися і нові завдання до підготовки викладачів закладів вищої освіти (ЗВО), зокрема викладачів філологічного профілю.

Задля обґрунтування методичних передумов формування МКК під час самостійної роботи майбутніх викладачів німецької мови ми здійснили аналітичний огляд науково-методичної літератури освітнього простору України за останні десятиліття розвитку лінгводидактичної галузі педагогічної науки: дисертаційні дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора педагогічних наук, монографії й підручники методики викладання ІМіК; методичні посібники, зорієнтовані на організацію освітнього процесу студентів-магістрантів філологічних

спеціальностей; наукові публікації, в яких порушено питання оптимізації їх учіння з метою забезпечення високого рівня мовної, мовленнєвої й професійної підготовки в міжкультурному іншомовному спілкуванні.

Метою статті є аналітичний огляд наукових досліджень задля виявлення методичних передумов формування міжкультурної комунікативної компетентності під час самостійної роботи майбутніх викладачів німецької мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх десятиліть наукові інтереси дослідників-методистів, у переважній більшості, були зосереджені на пошуках інноваційних технологій успішного оволодіння ІКК, з-поміж складників якої саме соціокультурна компетентність займає одне із провідних місць для здійснення міжкультурної комунікації.

Низку кандидатських дисертацій було присвячено вирішенню проблем підготовки вчителя ІМіК для закладів загальної середньої освіти. Т.М. Колодько (2005) запропонувала методику формування соціокультурної компетентності як вагомого складника міжкультурної професійної діяльності майбутнього вчителя ІМ; С.Г. Радул (2014) розробив методику формування МКК у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя ІМіК; К.Й. Фодор (2021) досліджувала проблему формування соціокультурної компетентності у майбутніх учителів ІМ на засадах міждисциплінарного підходу.

Питання підготовки викладачів ІМіК також знайшли своє відображення в кандидатських дисертаціях. Д.А. Бегека (2015) запропонував для магістрів-філологів спеціалізований навчальний курс з іншомовної комунікативної компетентності; Ю.Г. Безвін (2017) розробила методику формування у майбутніх викладачів соціокультурної компетентності засобами проєктної діяльності; М.І. Бурак (2019) розробила методику взаємопов'язаного формування у майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованої компетентності в говорінні й інформаційно-комунікаційної компетентності. Узагальнимо викладене вище в табл. 1.

Таблиця 1

Кандидатські дисертаційні дослідження щодо формування соціокультурної компетентності як складника міжкультурної комунікації в ЗВО

Автор	Іноземна мова	Предмет дослідження	Суб'єкт навчання
Т.М. Колодько (2005)	англійська	соціокультурна компетентність	майбутні вчителі
С.Г. Радул (2014)	–	міжкультурна комунікативна компетентність у професійній підготовці	майбутні вчителі
К.Й. Фодор (2021)	англійська	соціокультурна компетентність	майбутні вчителі
Д.А. Бегека (2015)	англійська	іншомовна комунікативна компетентність	Магістранти
Ю.Г. Безвін (2017)	англійська	соціокультурна компетентність засобами проєктної діяльності	майбутні викладачі
М.І. Бурак (2019)	англійська	професійно орієнтована компетентність у говорінні	майбутні викладачі

Отже, в проаналізованих кандидатських дисертаціях досліджено проблеми формування у студентів – майбутніх учителів / викладачів англійськомовної соціокультурної компетентності як вагомого складника міжкультурної комунікації. Відтак існує потреба дослідити процес формування німецькомовної МКК у студентів магістратури.

Звернемося до аналітичного огляду докторських дисертацій щодо формування міжкультурної МКК, також виконаних в останні десятиліття в контексті соціокультурного підходу до вивчення й навчання ІМіК з орієнтацією на міжкультурне спілкування. Н.Ф. Бориско (1999) запропонувала концепцію навчально-методичного комплексу для іншомовної підготовки вчителів німецької мови. Дослідниця акцентувала проблему міжкультурної комунікації як змісту навчання під час розроблення національних навчально-методичних комплексів, адже вони повинні представляти діалог культур через моделі культурно-мовної спільноти не тільки країн виучуваної мови, але й рідної країни. Л.Я. Зєня (2013) досліджувала оптимальні шляхи, способи й прийоми формування іншомовної підготовки вчителів до навчання іноземних мов учнів профільної школи. В.В. Черниш (2015) запропонувала нові технології навчання говоріння майбутніх учителів англійської мови.

Питання підготовки магістрантів порушує Н.В. Майєр (2016), предметом дослідження якої є методична компетентність майбутніх викладачів французької мови під час самостійної роботи. Авторка зосереджує увагу на можливості організації самостійної діяльності магістрантів – майбутніх викладачів як у традиційних умовах, так і з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Дослідниця розкрила сутність підготовки майбутнього викладача та представила теоретично обґрунтовану концепцію підготовки студентів-магістрантів до педагогічної діяльності. Узагальнимо викладене вище в табл. 2.

Таблиця 2

**Докторські дисертаційні дослідження
щодо розвитку міжкультурної компетентності студентів ЗВО**

Автор	Іноземна мова	Предмет дослідження	Суб'єкт навчання
Н.Ф. Бориско (1999)	Німецька	концепція навчально-методичного комплексу	майбутні вчителі
Л.Я. Зєня (2013)	Німецька	іншомовна комунікативна компетентність	майбутні вчителі
В.В. Черниш (2015)	Англійська	іншомовна комунікативна компетентність у говорінні	майбутні вчителі
Н.В. Майєр (2016)	французька	методична компетентність викладача ІМ	майбутні викладачі

Отже, методистами-дослідниками переважно висвітлено процес підготовки майбутнього вчителя у закладах вищої освіти України згідно із науковими, освітньо-науковими й освітньо-професійними програмами на першому бакалаврському рівні вищої освіти. Це дає підстави акцентувати необхідність розроблення концепції формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх викладачів німецької мови.

Вагома роль відводиться самостійній діяльності студентів – майбутніх фахівців з навчання ІМіК. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи студентів-філологів висвітлено в докторських дисертаціях вітчизняних науковців. Так, М.О. Князян (2007) досліджувала шляхи оптимізації самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземної мови;

І.П. Задорожна (2012) запропонувала модель організації самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови. О.П. Биконя (2017) здійснила науковий пошук підходів до організації самостійної роботи студентів економічних спеціальностей. Л.В. Шевкопляс (2017) дослідила шляхи вдосконалення англійськомовної компетентності під час самостійної роботи майбутніх учителів; Ю.В. Баранова (2019) описала процес оволодіння студентами науковим дослідженням, робота над яким відбувається самостійно в позааудиторний час. Н.Є. Дмитренко (2021) запропонувала концепцію створення методичної системи автономного навчання англійськомовного спілкування майбутніх учителів математики. Узагальнено викладене вище в табл 3.

Таблиця 3

Дисертаційні дослідження проблеми організації самостійної роботи студентів ЗВО

Автор	Іноземна мова	Предмет дослідження	Суб'єкт навчання
М.О. Князян (2007)	–	самостійно-дослідницька діяльність	майбутні вчителі / викладачі
І.П. Задорожна (2012)	англійська	самостійна робота	майбутні вчителі
О.П. Биконя (2017)	англійська	самостійна позааудиторна робота	студенти університету (немовна спеціальність)
Л.В. Шевкопляс (2017)	англійська	самостійна робота з оволодіння англійськомовною компетентністю	майбутні вчителі
Ю.В. Баранова (2019)	англійська	науково-дослідна робота	майбутні вчителі
Н.Є. Дмитренко (2021)	англійська	автономне навчання	майбутні вчителі математики

Отже, поза увагою дослідників лишилась і потребує наукового дослідження організація самостійної роботи з оволодіння МКК майбутніми викладачами німецької мови.

Особливе місце в нашому аналітичному огляді посідає навчально-методичне забезпечення самостійної роботи магістрантів мовних спеціальностей. Це навчально-методичні посібники для опанування магістрантами під час самостійної роботи дисциплін з курсу методики навчання ІМіК (С.Ю. Ніколаєва (2019, 2020), Н.Ф. Бориско (2019), Р.О. Гришкова (2015), Т.М. Яблонська (2019), О.Б. Бігич (2018), Н.В. Майєр й О.М. Устименко (2018) й інші). Вагомим складником навчально-методичного забезпечення є підручник “Методика викладання іноземних мов у вищій школі” (О.Б. Тарнопольський, М.Р. Кабанова, 2020), автори якого пропонують авторське бачення методичної підготовки викладача іноземних мов у закладах вищої освіти. Праці, які знайшли своє практичне застосування в освітньому процесі студентів-магістрантів, представлено в табл. 4.

Таблиця 4

Навчально-методичні посібники і підручники для формування методичної компетентності викладача ІМіК під час самостійної роботи студентів-магістрантів

Автор(и)	Іноземна мова	Предмет дослідження	Суб'єкт навчання
Гришкова Р.О. (2015)	англійська	формування методичної компетентності	магістранти мовних спеціальностей
Майєр Н.В., Устименко О.М. (2018)	французька, англійська	формування методичної компетентності	магістранти мовних спеціальностей
Бігич О.Б. (2018)	англійська, іспанська	формування методичної компетентності	магістранти мовних спеціальностей
Ніколаєва С. Ю., Бориско Н. Ф., Майєр Н. В. (2019)	англійська, німецька, французька	формування методичної компетентності	магістранти мовних спеціальностей
Ніколаєва С. Ю. (2019)	англійська	організація науково-дослідницької діяльності	магістранти мовних спеціальностей
Яблонська Т. М. (2019)	англійська	організація самостійної роботи	магістранти мовних спеціальностей
Ніколаєва С. Ю. (2020)	англійська	історія методики навчання іноземних мов	магістранти мовних спеціальностей
Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. (2020)	англійська	формування методичної компетентності	магістранти мовних спеціальностей

Отже, підручник методики й навчально-методичні посібники містять ілюстративний матеріал переважно англійською мовою. Це підтверджує необхідність розроблення дидактичних матеріалів й укладання навчальних посібників для майбутніх викладачів на матеріалі німецької мови з метою формування у них німецькомовної МКК.

Таким чином, аналітичний огляд праць українських учених, аспектно дотичних до предмету нашого дослідження, дозволив дійти висновку про достатньо повне вивчення кожного аспекту: теоретико-практичних засад формування МКК у контексті соціокультурного підходу або в межах професійної підготовки майбутніх учителів переважно англійської мови; питань організації самостійної роботи студентів філологічних спеціальностей у процесі оволодіння англійськомовною комунікативною компетентністю майбутніми вчителями; забезпечення студентів магістратури підручником з методики навчання ІМіК у закладі вищої освіти та навчально-методичними посібниками для їхньої самостійної роботи, проілюстрованими

переважно англійськомовним дидактичним матеріалом. Це засвідчує відкритість наукового простору для дослідження методичної системи формування МКК під час самостійної роботи майбутніх викладачів німецької мови.

Висновки і перспективи дослідження. Таким чином, здійснений аналітичний огляд згаданих вище джерел не вичерпує всіх наукових досягнень вітчизняних лінгводидактів щодо самостійної підготовки студентів магістратури до викладання іноземних мов. Відтак існує нагальна потреба подальшого наукового методичного пошуку, зокрема теоретичного обґрунтування методичної системи формування МКК під час самостійної роботи майбутніх викладачів німецької мови в сукупності всіх її (системи) складників: підходів, цілей, змісту, принципів, методів і технологій, а також засобів. Саме ці складники системи формування німецькомовної МКК під час самостійної роботи студентів магістратури й складатимуть перспективи наших подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

- Баранова, Ю. В. (2019). *Формування у вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи* (Кандидатська дисертація). Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, Україна.
- Бегека, Д. А. (2015). *Підготовка майбутніх магістрів іноземної філології до формування фахової комунікативної компетентності студентів педагогічного університету* (Автореферат кандидатської дисертації). Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, Україна.
- Безвін, Ю. Г. (2017). *Формування соціокультурної компетентності у майбутніх викладачів англійської мови засобами проектної діяльності* (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Биконя, О. П. (2017). *Теоретико-методичні засади самостійної позааудиторної роботи з англійської мови студентів економічних спеціальностей* (Докторська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Бігич, О. Б. (2018). *Посібник для самостійної роботи студентів магістратури з вибіркових дисциплін "Сучасні технології навчання іноземних мов і культур" і "Інноваційні підходи до навчання іноземних мов і культур"*. Київ: Видавничий центр КНЛУ.
- Бориско, Н. Ф. (1999). *Концепція учебно-методического комплекса для практической языковой подготовки учителей немецкого языка (на материале интенсивного обучения)* [монографія]. Киев: Издательский Центр КНЛУ.
- Бурак, М. І. (2019). *Взаємопов'язане формування у майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованої компетентності в говорінні та інформаційно комунікаційної компетентності* (Кандидатська дисертація). Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна.
- Гришкова, Р. О. (2015). *Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей*. Миколаїв: Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили.
- Державна національна програма "Освіта" /Україна XXI століття (1994). Київ: Райдуга.
- Дмітренко, Н. Є. (2021). *Методична система автономного навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування майбутніх учителів математики* (Докторська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Задорожна, І. П. (2012). *Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією* (Докторська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
- Зеня, Л. Я. (2013). *Система методичної підготовки майбутніх учителів до навчання іноземних мов учнів профільної школи* (Докторська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.

- Князьян, М.О. (2007). *Система формування самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземних мов у процесі ступеневої підготовки* (Автореферат докторської дисертації). Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, Одеса, Україна.
- Колодько, Т. М. (2005). *Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах* (Автореферат кандидатської дисертації). Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, Україна.
- Майер, Н. В. (2016). *Теоретико-методичні засади формування методичної компетентності у майбутніх викладачів французької мови* (Автореферат докторської дисертації). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Майер, Н. В., Устименко, О. М. (2018). *Практикум з методики використання сучасних засобів, методів і технологій навчання іноземних мов і культур*. Київ: Ліра-К.
- Ніколаєва, С. Ю., Бориско, Н. Ф., Майер, Н. В. (2019). *Методика навчання іноземних мов і культур в європейському контексті у закладах вищої освіти*. Київ: Видавничий центр КНЛУ.
- Ніколаєва, С. Ю. (2019). *Методи та організація сучасних досліджень з методики навчання іноземних мов і культур*. Київ: Видавничий центр КНЛУ.
- Ніколаєва, С. Ю. (2020). *Історія методики навчання іноземних мов*. Київ: Видавничий центр КНЛУ.
- Радул, С. Г. (2014). *Формування міжкультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови у процесі професійної підготовки* (Автореферат кандидатської дисертації). Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань, України.
- Тарнопольський, О. Б., Кабанова М. Р. (2020). *Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі*. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля.
- Фодор, К. Й. (2021). *Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов на засадах міждисциплінарного підходу* (Автореферат кандидатської дисертації). Мукачівський державний університет, Мукачево, Україна.
- Шевкопляс, Л. В. (2017). *Формування англомовної компетенції в аудіюванні майбутніх учителів у процесі самостійної роботи* (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Черниш, В. В. (2015). *Теоретико-методичні засади формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої англомовної компетенції в говорінні* (Докторська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Яблонська, Т. М. (2019). *Методичні рекомендації з навчальної дисципліни "Основи наукової комунікації іноземною мовою" щодо організації самостійної роботи магістрів соціально-гуманітарного факультету*. Одеса: Університет Ушинського.

REFERENCES

- Baranova, Yu. V. (2019). *Formuvannia u vchyteliv inozemnykh mov hotovnosti do naukovo-doslidnoi roboty* (Kandydats'ka dysertatsiia). Natsional'nyj pedahohichnyj universytet imeni M.P. Drahomanova, Kyiv, Ukraina.
- Beheka, D. A. (2015). *Pidhotovka majbutnikh mahistriv inozemnoi filolohii do formuvannia fakhovoi komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv pedahohichnoho universytetu* (Avtoreferat kandydats'koi dysertatsii). Natsional'nyj pedahohichnyj universytet imeni M.P. Drahomanova, Kyiv, Ukraina.
- Bezvin, Yu. H. (2017). *Formuvannia sotsiokul'turnoi kompetentnosti u majbutnikh vykladachiv anhlijs'koi movy zasobamy proektnoi diial'nosti* (Kandydats'ka dysertatsiia). Kyivs'kyj natsional'nyj lnhvistychnyj universytet, Kyiv, Ukraina.
- Bykonja, O. P. (2017). *Teoretyko-metodychni zasady samostijnoi pozaaudytornoj roboty z anhlijs'koi movy studentiv ekonomichnykh spetsial'nostej* (Doktors'ka dysertatsiia). Kyivs'kyj natsional'nyj lnhvistychnyj universytet, Kyiv, Ukraina.

- Bihych, O. B. (2018). *Posibnyk dlia samostijnoi roboty studentiv mahistratury z vybirkovykh dystsyplin "Suchasni tekhnolohii navchannia inozemnykh mov i kul'tur" i "Innovatsijni pidkhody do navchannia inozemnykh mov i kul'tur"*. Kyiv: Vydavnychyj tsentr KNLU.
- Borysko, N. F. (1999). *Kontseptsyia uchebno-metodycheskoho kompleksa dlia praktycheskoj iazykovoj podhotovky uchyteliv nemetskoho iazyka (na materyale yntensyvnoho obuchenya)* [monohrafiya]. Kyev: Yzdatel'skyj Tsentr KNLU.
- Burak, M. I. (2019). *Vzaiemopov'iazane formuvannia u majbutnikh vykladachiv anhlijs'koi movy profesijno oriientovanoi kompetentnosti v hovorinni ta informatsijno komunikatsijnoi kompetentnosti* (Kandydats'ka dysertatsiia). Ternopil's'kyj natsional'nyj pedahohichnyj universytet imeni Volodymyra Hnatiuka, Ternopil', Ukraina.
- Hryshkova, R. O. (2015). *Metodyka navchannia anhlijs'koi movy za profesijnym spriamuvanniam studentiv nefilolohichnykh spetsial'nostej*. Mykolaiv: Vydavnytstvo ChDU im. Petra Mohyly.
- Derzhavna natsional'na prohrama "Osvita" /Ukraina KhKhI stolittia* (1994). Kyiv: Rajduha.
- Dmitrenko, N. Ye. (2021). *Metodychna systema avtonomnoho navchannia profesijno oriientovanoho anhlovnoho spilkuvannia majbutnikh uchyteliv matematyky* (Doktors'ka dysertatsiia). Kyivs'kyj natsional'nyj lnhvistychnyj universytet, Kyiv, Ukraina.
- Zadorozhna, I. P. (2012). *Teoretyko-metodychni zasady orhanizatsii samostijnoi roboty majbutnikh uchyteliv z ovolodinnia anhlovnoho komunikativnoho kompetentsiieu* (Doktors'ka dysertatsiia). Kyivs'kyj natsional'nyj lnhvistychnyj universytet, Kyiv.
- Zienia, L. Ya. (2013). *Systema metodychnoi pidhotovky majbutnikh uchyteliv do navchannia inozemnykh mov uchniv profil'noi shkoly* (Doktors'ka dysertatsiia). Kyivs'kyj natsional'nyj lnhvistychnyj universytet, Kyiv, Ukraina.
- Kniazian, M.O. (2007). *Systema formuvannia samostijno-doslidnyts'koi diial'nosti majbutnikh uchyteliv inozemnykh mov u protsesi stupenevoi pidhotovky* (Avtoreferat doktors'koi dysertatsii). Pivdenoukrains'kyj derzhavnyj pedahohichnyj universytet imeni K.D. Ushynskoho, Odesa, Ukraina.
- Kolod'ko, T. M. (2005). *Formuvannia sotsiokul'turnoi kompetentsii majbutnikh uchyteliv inozemnykh mov u vyschykh pedahohichnykh navchal'nykh zakladakh* (Avtoreferat kandydats'koi dysertatsii). Natsional'nyj pedahohichnyj universytet imeni M.P.Drahomanova, Kyiv, Ukraina.
- Majier, N. V. (2016). *Teoretyko-metodychni zasady formuvannia metodychnoi kompetentnosti u majbutnikh vykladachiv frantsuz'koi movy* (Avtoreferat doktors'koi dysertatsii). Kyivs'kyj natsional'nyj lnhvistychnyj universytet, Kyiv, Ukraina.
- Majier, N. V., Ustymenko, O. M. (2018). *Praktykum z metodyky vykorystannia suchasnykh zasobiv, metodiv i tekhnolohij navchannia inozemnykh mov i kul'tur*. Kyiv: Lira-K.
- Nikolaieva, S. Yu., Borysko, N. F., Majier, N. V. (2019). *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kul'tur v ievropejs'komu konteksti u zakladakh vyschoi osvity*. Kyiv: Vydavnychyj tsentr KNLU.
- Nikolaieva, S. Yu. (2019). *Metody ta orhanizatsiia suchasnykh doslidzen' z metodyky navchannia inozemnykh mov i kul'tur*. Kyiv: Vydavnychyj tsentr KNLU.
- Nikolaieva, S. Yu. (2020). *Istoriia metodyky navchannia inozemnykh mov*. Kyiv: Vydavnychyj tsentr KNLU.
- Radul, S. H. (2014). *Formuvannia mizhkul'turnoi kompetentnosti majbutn'oho vchytelia inozemnoi movy u protsesi profesijnoi pidhotovky* (Avtoreferat kandydats'koi dysertatsii). Umans'kyj derzhavnyj pedahohichnyj universytet imeni Pavla Tychyny, Uman', Ukrainy.
- Tarnopol's'kyj, O. B., Kabanova M. R. (2020). *Metodyka vykladannia inozemnykh mov ta ikh aspektiv u vyschij shkoli*. Dnipro: Universytet imeni Al'freda Nobelia.
- Fodor, K. J. (2021). *Formuvannia sotsiokul'turnoi kompetentnosti majbutnikh uchyteliv inozemnykh mov na zasadakh mizhdystsyplinarnoho pidkhodu* (Avtoreferat kandydats'koi dysertatsii). Mukachivs'kyj derzhavnyj universytet, Mukachevo, Ukraina.

- Shevkoalias, L. V. (2017). *Formuvannia anhlovnoi kompetentsii v audiiuvanni majbutnikh uchyteliv u protsesi samostijnoi roboty* (Kandydats'ka dysertatsiia). Kyiv's'kyj natsional'nyj linhvistychnyj universytet, Kyiv, Ukraina.
- Chernysh, V. V. (2015). *Teoretyko-metodychni zasady formuvannia u majbutnikh uchyteliv profesijno oriientovanoi anhlovnoi kompetentsii v hovorinni* (Doktors'ka dysertatsiia). Kyiv's'kyj natsional'nyj linhvistychnyj universytet, Kyiv, Ukraina.
- Yablons'ka, T. M. (2019). *Metodychni rekomendatsii z navchal'noi dystsypliny "Osnovy naukovoï komunikatsii inozemnoiu movoiu" schodo orhanizatsii samostijnoi roboty mahistriv sotsial'no-humanitarnoho fakul'tetu*. Odesa: Universytet Ushyn's'koho.